

Vooronderzoek samenhang iWmo-berichtenverkeer en GMSD-data

Januari 2026

Inleiding

Het berichtenverkeer volgens de informatiestandaard Wet maatschappelijke ondersteuning (iWmo) bevat berichten tussen zorgaanbieders en gemeenten met informatie over toewijzing, uitvoer en declaratie van Wmo-maatwerkvoorzieningen. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is gevraagd om een verkennend vooronderzoek uit te voeren naar de bruikbaarheid van het iWmo berichtenverkeer voor statistisch onderzoek.

Momenteel is het wetsvoorstel Verzamelwet gegevensverwerking VWS III in consultatie. Dit wetsvoorstel maakt het onder meer mogelijk dat het Bureau InformatieDiensten Nederland (BIDN, voorheen Stichting Inlichtingenbureau) persoonsgegevens uit het berichtenverkeer iWmo/iJW kan verstrekken aan het CBS, zonder dat individuele gemeenten hier toestemming voor hoeven te geven.

Sinds 2015 verzamelt het CBS, in opdracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ministerie van VWS), gegevens over de Wmo voor de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD). Voor de GMSD leveren gemeenten nu (vrijwillig) twee keer per jaar gegevens op cliëntniveau over Wmo-maatwerkvoorzieningen aan het CBS. De gegevensuitvraag van de GMSD is gebaseerd op gegevens uit het berichtenverkeer met de iWmo-standaarden (zie bijlage 1).

De nieuwe wet is aanleiding om te onderzoeken in hoeverre het iWmo-berichtenverkeer de gegevensuitvraag voor de GMSD op termijn kan vervangen of het aantal uit te vragen gegevens kan verminderen. Ook is het een optie dat de data de GMSD uitvraag juist kunnen verrijken. Doel is dat de Wmo statistieken gecontinueerd kunnen worden, zonder dat er een grote trendbreuk plaatsvindt.

Leeswijzer

Deze notitie beschrijft het vooronderzoek naar de bruikbaarheid van het iWmo-berichtenverkeer voor statistisch onderzoek; in hoeverre kan het iWmo-berichtenverkeer (in de toekomst) de huidige gegevensuitvraag voor de GMSD vervangen of verrijken?

Hoofdstuk 1 bevat de opzet van het vooronderzoek. In dit hoofdstuk worden de deelnemende pilotgemeenten, de onderzoeksperiode, de te leveren gegevens en de wijze van gegevenslevering besproken. Daarnaast komen de voorwaarden waaraan de pilotgemeenten dienden te voldoen en reeds bekende beperkingen van het iWmo-berichtenverkeer aan bod.

In hoofdstuk 2 wordt de inhoud van het geleverde bestand beschreven. Dit hoofdstuk geeft inzicht in het totaal aantal geleverde records en het aantal records per berichtsoort in het iWmo-bestand. Verder wordt aandacht besteed aan de opschoning van het iWmo-bestand (welke records worden om welke reden niet meegenomen in het uiteindelijke analysebestand) en het uiteindelijke aantal unieke cliënten per gemeente per verslagjaar in het analysebestand, in totaal en per categorie maatwerkvoorziening.

In hoofdstuk 3 worden de cijfers op basis van het iWmo-berichtenverkeer vergeleken met de cijfers die het CBS heeft ontvangen in het kader van de GMSD. Hierbij wordt voor beide registraties gekeken naar het totaal aantal unieke cliënten per gemeente en het aantal unieke cliënten per categorie maatwerkvoorziening.

Hoofdstuk 4 bevat punten om rekening mee te houden als in de toekomst mogelijk gebruik gemaakt gaat worden van het iWmo-berichtenverkeer voor statistisch onderzoek, voortkomende uit gesprekken die het CBS heeft gevoerd met de deelnemende gemeenten, BIDN en andere belanghebbenden naar aanleiding van de resultaten uit het huidige vooronderzoek.

Hoofdstuk 5 bevat tot slot een eerste conclusie over de bruikbaarheid van het iWmo-berichtenverkeer voor het vervangen of aanvullen van de huidige gegevensuitvraag voor de GMSD, nu en in de toekomst.

1. Opzet vooronderzoek

Acht gemeenten, te weten Apeldoorn, Katwijk, Boxtel, Sint-Michielsgestel, Waalwijk, Voerendaal, Súdwest-Fryslân en Westerkwartier, zijn bereid gevonden alle berichten uit alle verschillende enveloppen die in de periode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2024 zijn verzonden voor dit onderzoek beschikbaar te stellen. Door de aard van de GMSD waarbij het type maatwerkvoorziening centraal staat, is het niveau van productcategorie voldoende en zijn productcodes buiten beschouwing gelaten.

Er is gestreefd naar de volgende afspiegeling bij de deelnemende gemeenten:

- Gemeenten van verschillende orde van grootte;
- Gemeenten met verschillende financieringsmodellen (uitvoeringsvarianten);
- Variatie in softwareleveranciers;
- Bij de deelnemende gemeenten zijn er ook één of enkele centrumgemeenten met verantwoordelijkheden op het gebied van beschermd wonen en maatschappelijke opvang

Voorwaarde voor deelname als pilotgemeente was dat de gemeenten de gegevens voor de GMSD over de verslagperiode hebben aangeleverd bij het CBS. Ook moeten zij toestemming hebben gegeven aan BIDN om hun data te bewaren. Een volledig overzicht van de deelnemende pilotgemeenten en hun specificaties is opgenomen in bijlage 2.

BIDN heeft, als centrale verwerker van de door gemeenten geleverde informatie, de iWmo-gegevens aan het CBS geleverd nadat zij akkoord hebben ontvangen van de pilotgemeenten om hun data met het CBS te delen.

Dit vooronderzoek richt zich specifiek op het gebruik van individuele maatwerkvoorzieningen binnen de Wmo. Deze zijn momenteel ook de kern van de uitvraag van de GMSD. Binnen dit vooronderzoek wordt een analyse van de kosten voor de maatwerkvoorzieningen buiten beschouwing gelaten.

In een eerder onderzoek van het Centraal Planbureau (CPB)¹ naar de kwaliteit en integriteit van de gegevens uit het berichtenverkeer (zowel iWmo als iJW), kwam naar voren dat een geaggregeerd beeld schetsen over een decentrale wet lastig is, vanwege de lokale veelvormigheid en de veelzijdigheid van beleid en uitvoering. Daarnaast werden er een aantal beperkingen van het iWmo-berichtenverkeer benoemd, waarvan de volgende het voornaamste zijn voor het huidige vooronderzoek:

- Activiteiten van wijkteams lopen buiten het iWmo-berichtenverkeer om;
- Niet alle hulpmiddelen lopen via het iWmo-berichtenverkeer;
- De taakgerichte uitvoeringsvariant loopt gedeeltelijk via het iWmo-berichtenverkeer: dit is afhankelijk op welk niveau de gemeente inzicht in uitgaven vereist;
- In het iWmo-berichtenverkeer is geen informatie bekend over het persoonsgebonden budget (PGB): het bevat alleen informatie over Zorg in Natura (ZiN)

Een volledig overzicht van de beperkingen van het iWmo-berichtenverkeer is te vinden in bijlage 3. Het is van belang om de beperkingen in het achterhoofd te houden bij het duiden van de resultaten van het vooronderzoek.

¹ Kwaliteitsplan CPB-data (<https://vng.nl/sites/default/files/2023-03/kwaliteitsplan-cpb-data-def.pdf>)

2. Verkennen iWmo-databestand

Het iWmo-berichtenverkeer bevat verschillende berichtsoorten (zie bijlage 4). Er zijn aparte berichten voor aanvragen, toewijzing, start van de zorg, beëindiging van de zorg en declaratie. Voor elk bericht dat de zorgverlener naar de gemeente stuurt of andersom, wordt ter bevestiging een retourbericht verstuurd. De helft van de berichtsoorten bestaat daardoor uit deze retourberichten. Als de retourberichten buiten beschouwing worden gelaten is de opeenvolging van de verschillende type berichten doorgaans als volgt:

- Een zorgaanbieder doet een verzoek aan de gemeente om een bepaalde zorg voor een cliënt aan deze aanbieder toe te wijzen (315-bericht). Wanneer de gemeente zelf de verwijzing doet dan wordt deze stap meestal overgeslagen.
- De gemeente stuurt een toewijzingsbericht aan de aanbieder (301-bericht).
- De zorgaanbieder stuurt de gemeente een bericht dat de zorg is gestart (305-bericht).
- De zorgaanbieder verstuurt de gemeente een of meerdere declaratieberichten (323-bericht).
- De zorgaanbieder verstuurt de gemeente een bericht dat de zorg is beëindigd (307-bericht).

Hierbij dient opgemerkt te worden dat een zorgaanbieder in sommige gevallen nog tot 5 jaar na zorgverlening een declaratiebericht kan sturen, declaratieberichten kunnen dus zowel voor als na het stop-zorg bericht worden verstuurd. Overigens kunnen in één bericht meerdere producten voor een cliënt zitten en in een declaratie meerdere cliënten en meerdere prestaties per cliënt.

In totaal bevatte de datalevering over de acht pilotgemeenten de volgende aantallen records van bovenstaande iWmo-berichtsoorten die zijn verzonden in de periode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2024.

Berichtsoort	Aantal records in datalevering
Verzoek om toewijzing (315-berichten)	4.389
Toewijzing (301-berichten)	103.011
Start zorg berichten (305-berichten)	49.436
Stop zorg berichten (307-berichten)	44.215

Voor alle maatwerkvoorzieningen met een stopbericht (WMO307) en een einddatum in 2023 of 2024 is een reden voor de beëindiging bekend. Meestal is dat 'Levering volgens plan beëindigd'. Overige redenen komen aanmerkelijk minder vaak voor.

2.1 Opschonen iWmo-databestand

BIDN heeft de gegevens uit het iWmo-berichtenverkeer (inclusief BSN) aan het CBS verstrekt via het beveiligde dataportaal van het CBS (www.databestanden.cbs.nl). Dit portaal wordt gebruikt om op een veilige manier data uit te wisselen. Het ontvangen bestand is zo snel mogelijk gepseudonimiseerd, dat wil zeggen ontdaan van direct identificerende kenmerken zoals het BSN, en voorzien van een pseudosleutel (RINPERSOONS RINPERSOON). Niet correcte BSN's krijgen na pseudonimisering RINPERSOONS=F (d.w.z. RINPERSOON niet in BRP/niet SOFINR-proef) en RINPERSOON = '000000000'. Deze records zijn niet te koppelen met CBS-bestanden of met andere bestanden binnen dit project en zijn daarom uit het databestand verwijderd. Het bestand bevatte 32.122 unieke cliënten met een geldige BSN.

Het bestand bevatte records met daarin alleen kosten. Binnen dit vooronderzoek wordt een analyse van de kosten voor de maatwerkvoorzieningen buiten beschouwing gelaten. De records met daarin alleen kosten zijn daarom uit het databestand verwijderd. Dit resulteerde in een afname van 1.559 cliënten in het analysebestand.

Tot slot is het databestand gefilterd op records met Wmo-maatwerkvoorzieningen die lopend zijn in de onderzoeksperiode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2024. Dit houdt onder andere in dat records met einddata voor 1 januari 2023, records zonder startdata en records met startdata na 31 december 2024 niet worden meegenomen. Door deze filtering neemt het aantal cliënten in het analysebestand verder af met 687 cliënten.

Na bovenstaande opschoonacties bevat de datalevering over de acht pilotgemeenten de volgende aantallen iWmo-berichtsoorten:

Berichtsoort	Aantal berichten in datalevering
Toewijzing (301-berichten)	99.087
Start zorg berichten (305-berichten)	49.409
Stop zorg berichten (307-berichten)	40.252

Verder zorgen de filteringen ervoor dat het analysebestand in 2023 ruim 24 duizend unieke cliënten met één of meerdere lopende maatwerkvoorzieningen bevat. Het analysebestand over 2024 bevat bijna 28 duizend unieke cliënten met één of meerdere lopende maatwerkvoorzieningen. Ruim 90% van de cliënten die in 2023 één of meer lopende maatwerkvoorzieningen hadden, had dit ook in 2024.

Verslagjaar	Aantal unieke cliënten
2023	24.185
2024	27.980

Punt van aandacht is dat het CBS de berichten uit 2023 en 2024 heeft ontvangen voor de pilotgemeenten op basis van de *ontvangstdatum* van de berichten en niet op *toewijzingsdatum* van de zorg. Hierdoor bestaat de kans dat het CBS niet alle Wmo-trajecten en geleverde zorg in 2023 en 2024 in beeld heeft.

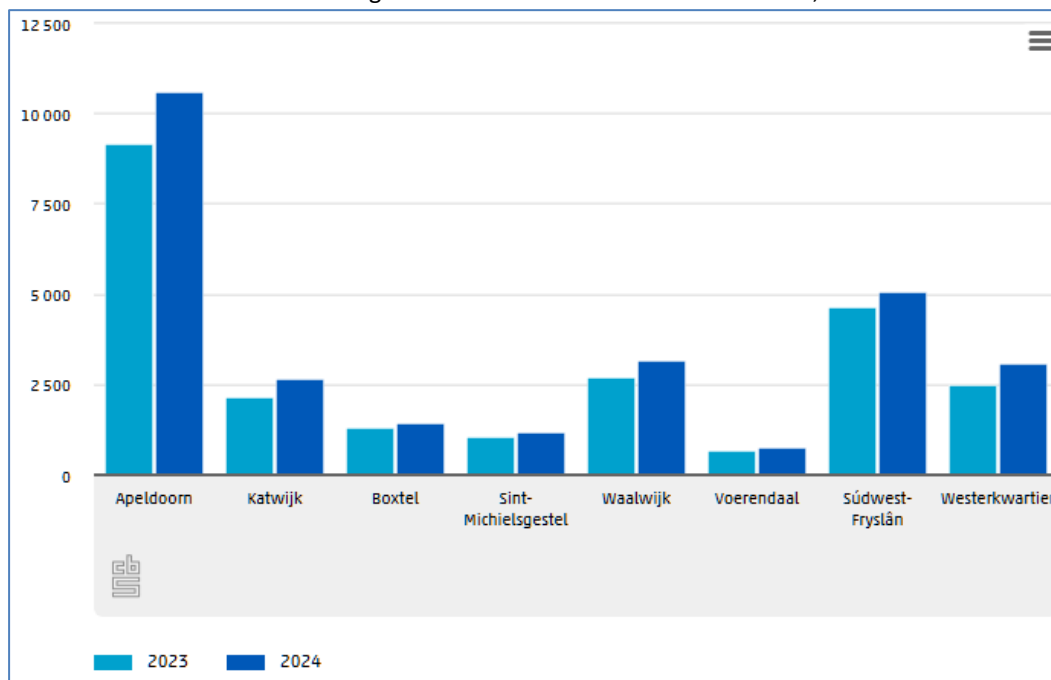
2.2 Beschrijvende statistieken van het iWmo-analysebestand

In deze alinea bespreken we de populatie en de (categorieën) maatwerkvoorzieningen in het iWmo-analysebestand.

Populatie

Voor alle gemeenten geldt dat het aantal unieke cliënten met een lopende maatwerkvoorziening in 2024 groter is dan in 2023, zie figuur 2.2.1.

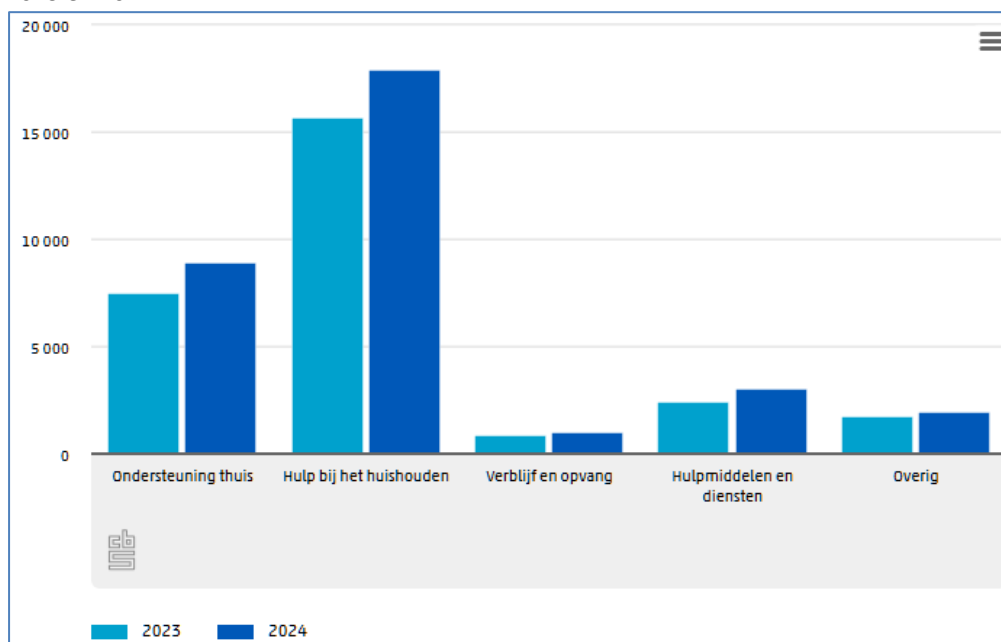
2.2.1 Aantal unieke cliënten naar gemeente in het iWmo-berichtenverkeer, 2023 en 2024

Wmo-maatwerkvoorzieningen

De categorie maatwerkvoorzieningen met het grootste aantal unieke cliënten betreft 'Hulp bij het huishouden', zie figuur 2.2.2. In 2023 ontvingen bijna 16 duizend Wmo-clieñten hulp bij het huishouden. Het aantal Wmo-clieñten met hulp bij het huishouden stijgt in 2024 verder naar ongeveer 18 duizend personen. Een andere categorie die relatief veel cliënten kent, is 'Ondersteuning thuis'. In 2023 ging dit om ongeveer 8 duizend cliënten en in 2024 om 9 duizend cliënten. De overige categorieën maatwerkvoorzieningen komen aanmerkelijk minder vaak voor in het iWmo-analysebestand.

2.2.2 Aantal unieke cliënten in categorieën maatwerkvoorzieningen in het iWmo-berichtenverkeer, 2023 en 2024

Wanneer we verder inzoomen op welke afzonderlijke typen maatwerkvoorzieningen het vaakst voorkomen in figuur 2.2.3, is 'Hulp bij het huishouden' opnieuw verreweg de grootste categorie, gevolgd door 'Begeleiding'.

Wat verder opvalt is dat een aantal typen maatwerkvoorzieningen in het geheel niet voorkomen bij de pilotgemeenten in het analysebestand. Dit betreft de maatwerkvoorzieningen:

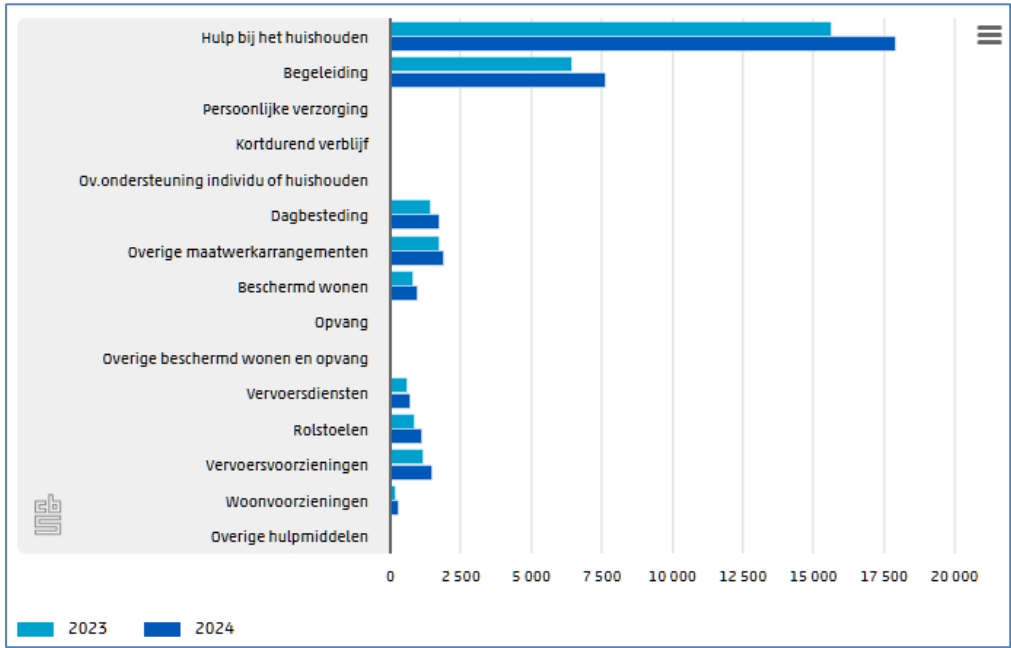
- Overige groepsgerichte ondersteuning (categorie 'Ondersteuning thuis');
- Spoedopvang (categorie 'Verblijf en opvang');
- Woondiensten (categorie 'Hulpmiddelen en diensten');
- Generieke toewijzing (categorie 'Overig')

Daarnaast komen een aantal andere typen maatwerkvoorzieningen met slechts hele kleine aantallen voor in het analysebestand. Dit betreft de maatwerkvoorzieningen:

- Persoonlijke verzorging (categorie 'Ondersteuning thuis');
- Kortdurend verblijf (categorie 'Ondersteuning thuis');
- Overige ondersteuning gericht op het individu of huishouden/gezin (categorie 'Ondersteuning thuis');
- Overige hulpmiddelen (categorie 'Hulpmiddelen en diensten');
- Opvang (categorie 'Verblijf en opvang');
- Overige beschermd wonen en opvang (categorie 'Verblijf en opvang')

Bovenstaande categorieën komen echter ook weinig voor in de GMSD.

2.2.3 Aantal unieke cliënten in afzonderlijke typen maatwerkvoorzieningen in het iWmo-berichtenverkeer, 2023 en 2024

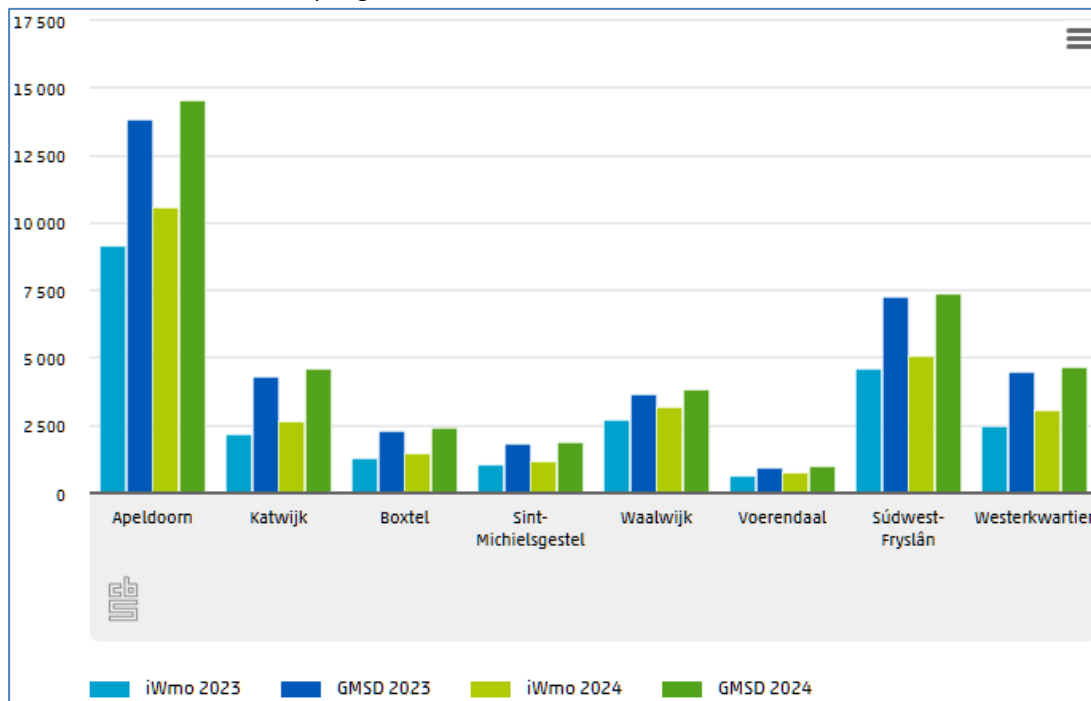
3. Vergelijking iWmo-berichtenverkeer en GMSD

In dit hoofdstuk worden de cijfers op basis van het iWmo-berichtenverkeer vergeleken met de cijfers die het CBS heeft ontvangen in het kader van de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD). Bij de vergelijking tussen data uit het iWmo-berichtenverkeer en de GMSD wordt er eerst gekeken naar het totaal aantal unieke cliënten per gemeente. Daarna worden er uitsplitsingen gemaakt naar het aantal unieke cliënten per categorie maatwerkvoorziening en per gemeente.

3.1 Aantal unieke Wmo-cliënten per gemeente

Wanneer we het aantal unieke Wmo-cliënten op basis van het iWmo-berichtenverkeer vergelijken met het aantal unieke Wmo-cliënten in de GMSD per pilotgemeente, dan zien we dat zowel in 2023 als in 2024 de aantallen cliënten op basis van het iWmo-berichtenverkeer fors lager zijn dan in de GMSD (zie figuur 3.1.1). De verschillen liggen tussen de -17% en de -50%, waarbij Katwijk relatief de grootste verschillen en Waalwijk relatief de kleinste verschillen laten zien in beide jaren.

3.1.1 Aantal unieke cliënten per gemeente in iWmo-berichtenverkeer en GMSD, 2023 en 2024

In de volgende paragraaf zetten we per gemeente de aantallen cliënten per categorie maatwerkvoorziening naast elkaar voor zowel het iWmo-berichtenverkeer als de GMSD.

3.2 Aantal unieke Wmo-cliënten per categorie maatwerkvoorziening per gemeente

Algemeen

Het beeld dat het aantal unieke Wmo-cliënten op basis van de GMSD groter is dan op basis van het iWmo-berichtenverkeer, zien we ook als we de uitsplitsing naar categorieën maatwerkvoorziening maken. Het verschil tussen beide registraties is het grootste bij de categorie 'Hulpmiddelen en diensten'. Het aantal cliënten met een registratie voor 'Hulpmiddelen en diensten' in de GMSD is veel groter dan in het iWmo-berichtenverkeer.

Binnen de categorie 'Hulpmiddelen en diensten' vallen vier maatwerkvoorzieningen onder 'hulpmiddelen' (rolstoelen, vervoervoorzieningen, woonvoorzieningen en overige hulpmiddelen) en twee maatwerkvoorzieningen onder 'diensten' (woondiensten en vervoersdiensten). In het iWmo-analysebestand en in de GMSD zijn 'woondiensten' en 'overige hulpmiddelen' echter (vrijwel) niet aanwezig en laten we daarom verder buiten beschouwing.

Voor de helft van de pilotgemeenten zien we dat het lagere aantal cliënten binnen de categorie 'Hulpmiddelen en diensten' veroorzaakt wordt door zowel lagere aantallen cliënten bij de 'hulpmiddelen' als lagere aantallen cliënten bij de 'diensten'. Het gaat dan om Apeldoorn, Boxtel, Sint-Michielsgestel en Westerkwartier.

Voor de gemeenten Katwijk en Súdwest-Fryslân geldt dat het lagere aantal cliënten binnen de categorie 'Hulpmiddelen en diensten' met name ligt aan de lagere aantallen cliënten bij de 'hulpmiddelen'. De aantallen cliënten bij 'diensten' liggen op hetzelfde niveau als bij de GMSD. Hetzelfde beeld zien we bij de gemeenten Waalwijk en Voerendaal, met als opvallende uitzondering dat het aantal unieke cliënten binnen 'rolstoelen' ook op hetzelfde niveau als de GMSD ligt.

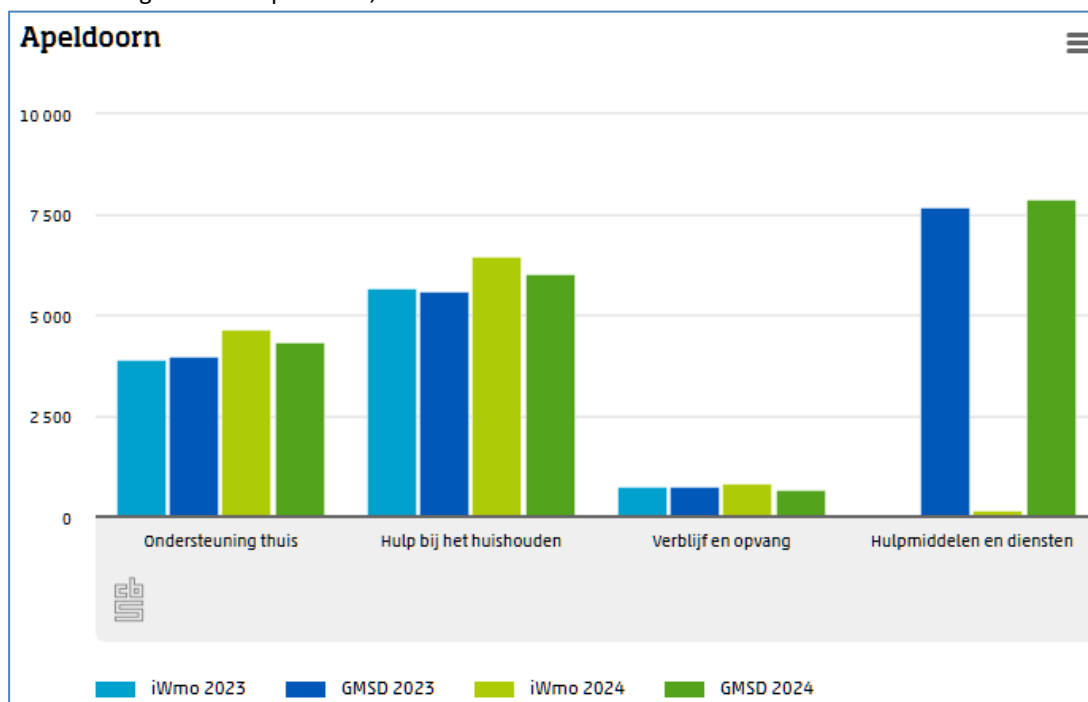
Voor alle gemeenten geldt dat de aantallen unieke cliënten binnen de overige categorieën maatwerkvoorzieningen in het iWmo-berichtenverkeer (dus naast de categorie 'Hulpmiddelen en diensten') veel dichterbij de aantallen unieke cliënten in de GMSD liggen. Voor enkele gemeenten zien we bij deze categorieën zelfs dat het aantal unieke cliënten iets hoger ligt dan bij de GMSD. Hieronder worden de verschillen tussen de registraties per gemeente verder toegelicht.

Apeldoorn

Figuur 3.2.1 laat de verschillen tussen het iWmo-berichtenverkeer en de GMSD voor de gemeente Apeldoorn zien. Het aantal cliënten met een registratie voor 'Hulpmiddelen en diensten' in de GMSD is veel groter dan in het iWmo-berichtenverkeer. Voor 2023 wordt dit deels veroorzaakt doordat berichten met betrekking tot de subcategorieën 'rolstoelen', 'vervoervoorzieningen' en 'woonvoorzieningen' niet in het iWmo-analysebestand voorkomen voor dat verslagjaar. Dit is wel het geval voor verslagjaar 2024. De aantallen Wmo-cliënten in deze subcategorieën zijn echter veel lager in het iWmo-berichtenverkeer dan in de GMSD. Hetzelfde geldt in beide jaren voor de subcategorie 'Vervoersdiensten'. De verschillen liggen tussen de -95% en -100%.

Verder valt op dat bij de categorieën 'Ondersteuning thuis', 'Hulp bij het huishouden' en 'Verblijf en opvang' de aantallen unieke cliënten met een registratie in het iWmo-berichtenverkeer wat hoger liggen dan de aantallen unieke cliënten in de GMSD voor het jaar 2024.

3.2.1 Aantal unieke cliënten per categorie maatwerkvoorzieningen in iWmo-berichtenverkeer en GMSD in de gemeente Apeldoorn, 2023 en 2024

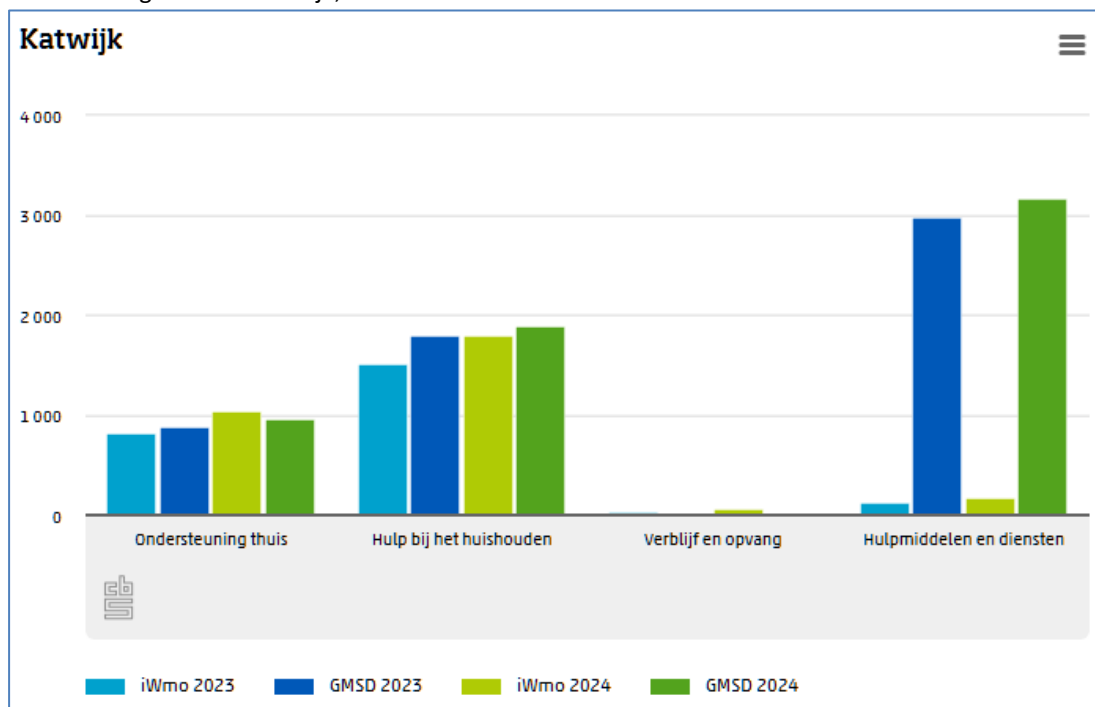

Katwijk

In figuur 3.2.2 is te zien dat bij de categorieën 'Ondersteuning thuis' en 'Verblijf en opvang' de aantallen unieke cliënten met een registratie in het iWmo-berichtenverkeer wat hoger liggen dan de aantallen unieke cliënten in de GMSD voor het jaar 2024. De verschillen betreffen echter minder dan 100 cliënten.

In het iWmo-analysebestand blijken voor de gemeente Katwijk verschillende maatwerkvoorzieningen in het geheel niet voor te komen, terwijl ze wel bij de GMSD voorkomen. Dit betreft de maatwerkvoorzieningen 'rolstoelen' en 'woonvoorzieningen' binnen de categorie 'Hulpmiddelen en diensten'. De twee subcategorieën binnen 'Hulpmiddelen en diensten' die wel zowel in het iWmo-berichtenverkeer als de GMSD voorkomen zijn 'vervoersdiensten' en 'vervoervoorzieningen'. Bij deze laatste subcategorie is het verschil met de GMSD (vrijwel) 100%. De verschillen bij 'vervoersdiensten' zijn veel kleiner.

3.2.2 Aantal unieke cliënten per categorie maatwerkvoorzieningen in iWmo-berichtenverkeer en GMSD in de gemeente Katwijk, 2023 en 2024

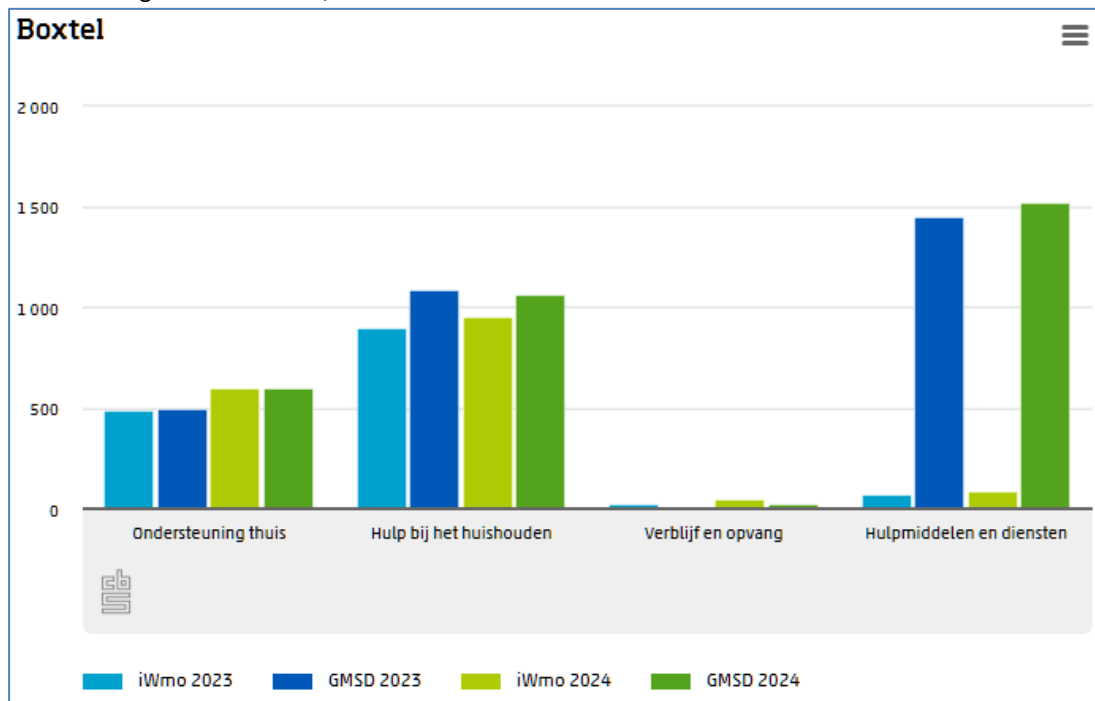

Boxtel

De aantallen unieke cliënten met een registratie in het iWmo-berichtenverkeer en de GMSD bij de categorie 'Ondersteuning thuis' zijn vrijwel gelijk (zie figuur 3.2.3). De verschillen tussen de twee registraties zijn iets groter bij 'Hulp bij huishouden'. Verder valt op dat bij 'Verblijf en opvang' de aantallen unieke cliënten met een registratie in het iWmo-berichtenverkeer wat hoger liggen dan de aantallen unieke cliënten in de GMSD voor zowel 2023 als 2024. Het verschil betreft hier maximaal 25 cliënten.

In het iWmo-analysebestand blijken voor de gemeente Boxtel verschillende maatwerkvoorzieningen in het geheel niet voor te komen, terwijl ze wel bij de GMSD voorkomen. Dit betreft de maatwerkvoorzieningen 'rolstoelen', 'vervoervoorzieningen' en 'woonvoorzieningen' binnen de categorie 'Hulpmiddelen en diensten'. De subcategorie 'vervoersdiensten' komt wel zowel in het iWmo-berichtenverkeer als in de GMSD voor. De verschillen liggen voor deze subcategorie rond de -92%.

3.2.3 Aantal unieke cliënten per categorie maatwerkvoorzieningen in iWmo-berichtenverkeer en GMSD in de gemeente Boxtel, 2023 en 2024

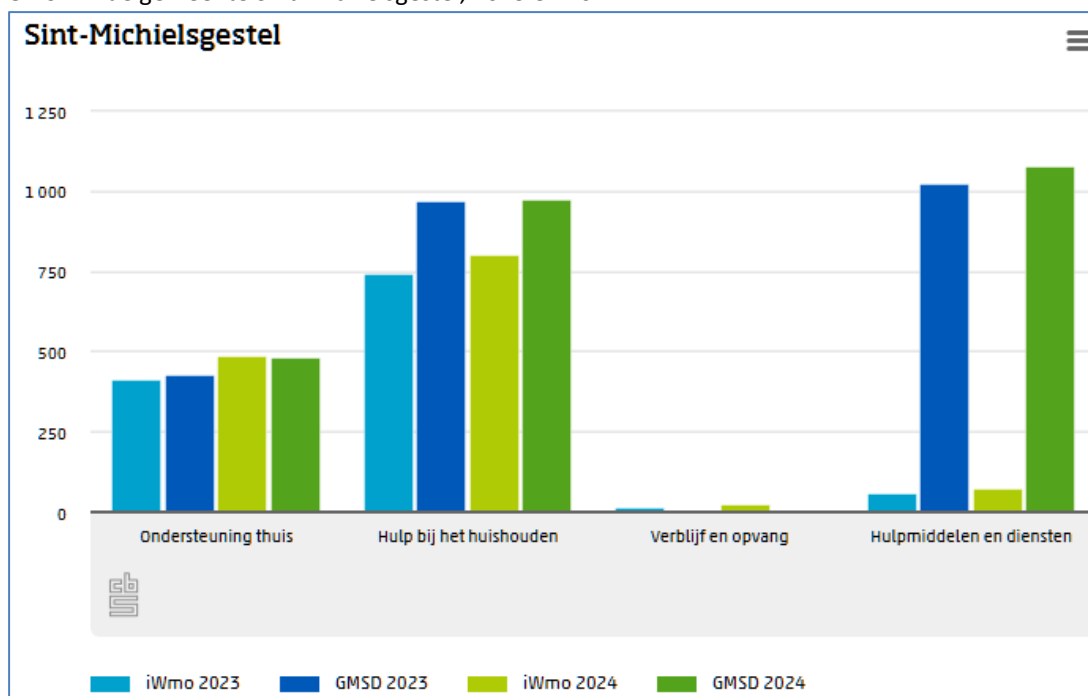

Sint-Michielsgestel

In figuur 3.2.4 is te zien dat de verschillen tussen de twee registraties bij de categorie ‘Hulp bij het huishouden’ groter zijn dan bij ‘Ondersteuning thuis’ en ‘Verblijf en opvang’.

In het iWmo-analysebestand blijken voor de gemeente Sint-Michielsgestel verschillende maatwerkvoorzieningen in het geheel niet voor te komen terwijl ze wel bij de GMSD voorkomen. Dit betreft de maatwerkvoorzieningen ‘rolstoelen’, ‘vervoervoorzieningen’ en ‘woonvoorzieningen’ binnen de categorie ‘Hulpmiddelen en diensten’. De subcategorie ‘vervoersdiensten’ komt wel zowel in het iWmo-berichtenverkeer als in de GMSD voor. De verschillen liggen hier rond de -90%.

3.2.4 Aantal unieke cliënten per categorie maatwerkvoorzieningen in iWmo-berichtenverkeer en GMSD in de gemeente Sint-Michielsgestel, 2023 en 2024

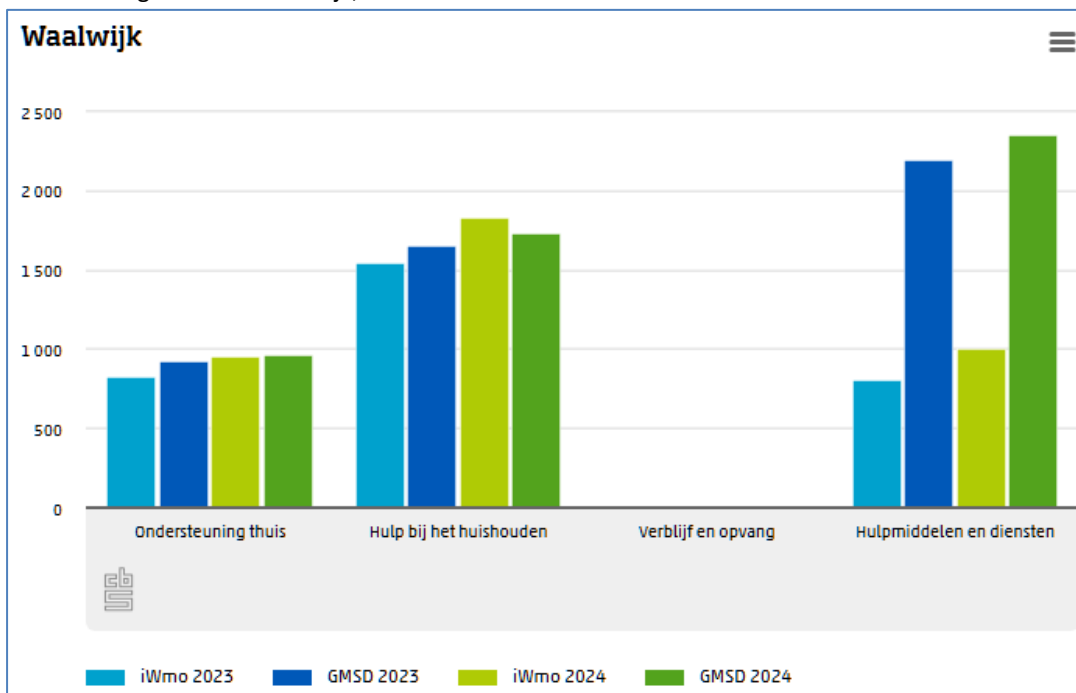

Waalwijk

Het verschil in aantallen cliënten met een registratie in het iWmo-berichtenverkeer en de GMSD bij 'Hulpmiddelen en diensten' is kleiner dan dat we zien bij de meeste andere pilotgemeenten (zie figuur 3.2.5). Mogelijke verklaring is dat de aantallen binnen de subcategorie 'rolstoelen' op hetzelfde niveau liggen als bij de GMSD.

Verder valt op dat het aantal cliënten binnen de categorie 'Hulp bij het huishouden' in 2024 hoger is op basis van het iWmo-berichtenverkeer dan bij de GMSD. De categorie 'Verblijf en opvang' komt in het geheel niet voor bij de gemeente Waalwijk, niet in het iWmo-berichtenverkeer en ook niet in de GMSD.

3.2.5 Aantal unieke cliënten per categorie maatwerkvoorzieningen in iWmo-berichtenverkeer en GMSD in de gemeente Waalwijk, 2023 en 2024

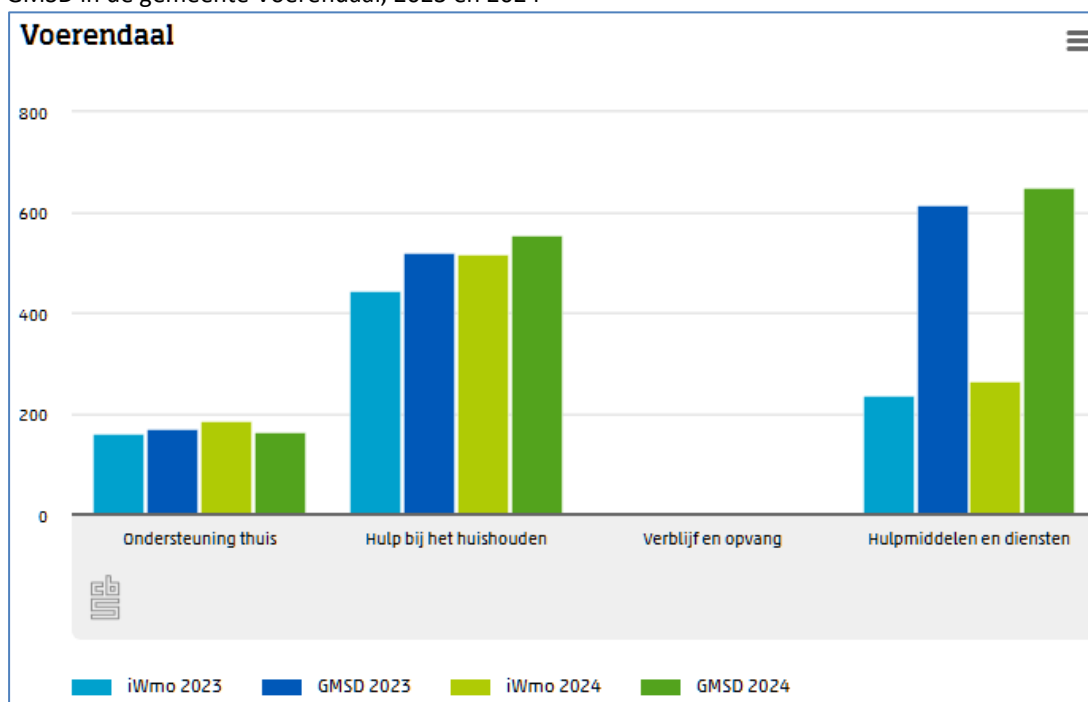

Voerendaal

Het verschil in aantallen cliënten op basis van het iWmo-berichtenverkeer en de GMSD bij 'Hulpmiddelen en diensten' is kleiner dan dat we zien bij de meeste andere pilotgemeenten (zie figuur 3.2.6). Mogelijke verklaring is dat de aantallen binnen de subcategorie 'rolstoelen' op hetzelfde niveau liggen als bij de GMSD.

De categorie 'Verblijf en opvang' komt in het geheel niet voor bij de gemeente Voerendaal, niet in het iWmo-berichtenverkeer en ook niet in de GMSD. In 2024 is het aantal cliënten met een registratie voor 'Ondersteuning thuis' in het iWmo-berichtenverkeer iets groter dan in de GMSD.

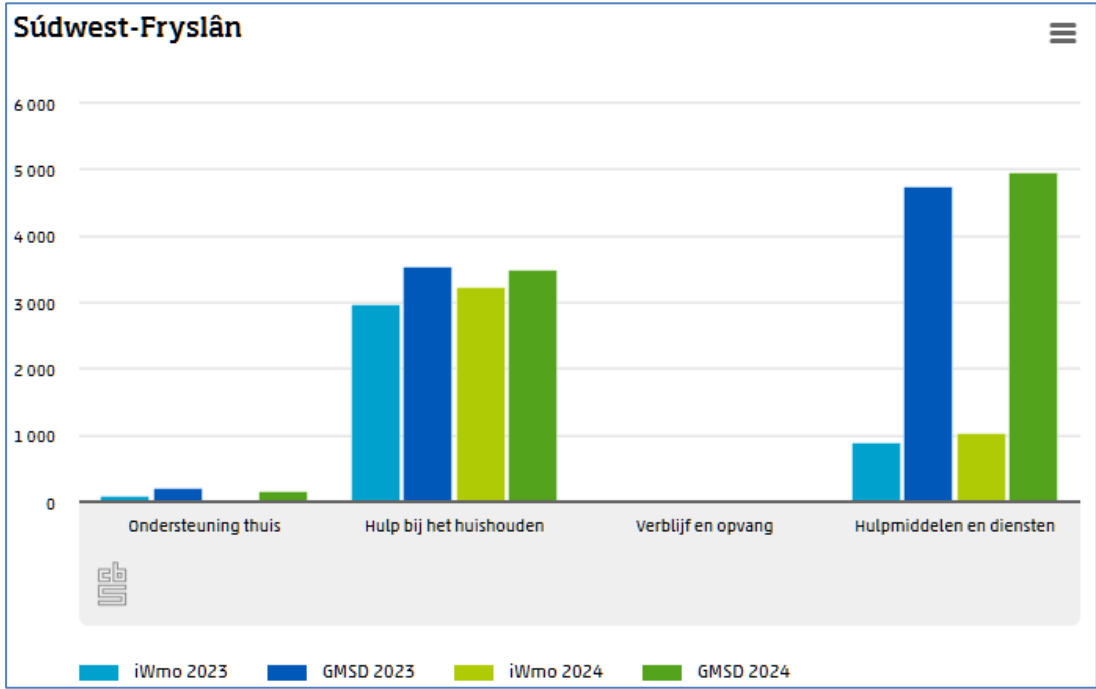
3.2.6 Aantal unieke cliënten per categorie maatwerkvoorzieningen in iWmo-berichtenverkeer en GMSD in de gemeente Voerendaal, 2023 en 2024

Súdwest-Fryslân

De gemeente Súdwest-Fryslân heeft naast cliënten binnen de categorie ‘Hulpmiddelen en diensten’ met name cliënten binnen de categorie ‘Hulp bij het huishouden’ (zie figuur 3.2.7). Het aantal cliënten met een registratie in het iWmo-berichtenverkeer ligt voor alle categorieën maatwerkvoorzieningen lager dan in de GMSD.

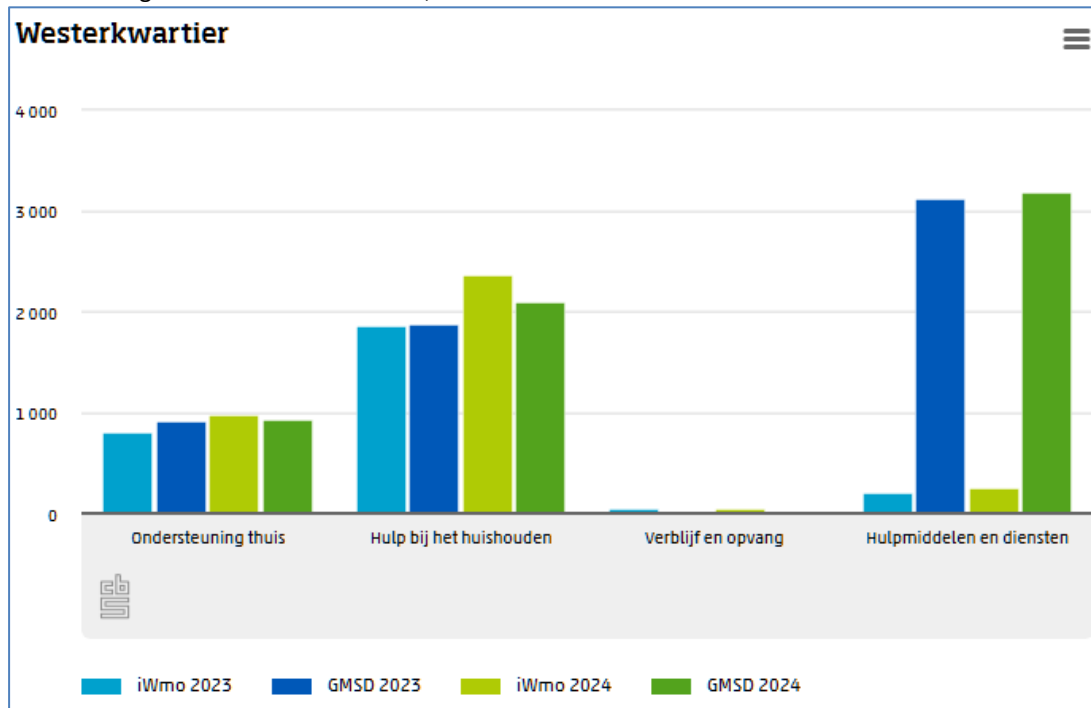
3.2.7 Aantal unieke cliënten per categorie maatwerkvoorzieningen in iWmo-berichtenverkeer en GMSD in de gemeente Súdwest-Fryslân, 2023 en 2024

Westerkwartier

Met uitzondering van 'Hulpmiddelen en diensten' is het verschil tussen het aantal Wmo-cliënten op basis van het iWmo-berichtenverkeer en de GMSD het grootst in 2024 bij de categorie 'Hulp bij het huishouden' (zie figuur 3.2.8). In dat jaar is het aantal cliënten met een registratie voor hulp bij het huishouden groter in de iWmo dan in de GMSD.

3.2.8 Aantal unieke cliënten per categorie maatwerkvoorzieningen in iWmo-berichtenverkeer en GMSD in de gemeente Westerkwartier, 2023 en 2024

4. Bespreking van de resultaten

Om de resultaten van het vooronderzoek naar de bruikbaarheid van het iWmo-berichtenverkeer voor statistisch onderzoek beter te kunnen duiden, zijn deze besproken met de deelnemende gemeenten, BIDN en andere belanghebbenden. Uit deze gesprekken kwam een aantal zaken naar voren om mogelijk rekening mee te houden als in de toekomst gebruik gemaakt gaat worden van het iWmo-berichtenverkeer voor statistisch onderzoek.

Beperkingen van het iWmo-berichtenverkeer

Het iWmo-berichtenverkeer wordt niet voor alle soorten zorg gebruikt. Dit wisselt per gemeente en per zorgaanbieder. Uit eerder onderzoek van het CPB is dit reeds naar voren gekomen. Zo is in het iWmo-berichtenverkeer geen informatie bekend over het persoonsgebonden budget (PGB) en lopen de activiteiten van wijkteams buiten het iWmo-berichtenverkeer om. Verder loopt de taakgerichte uitvoeringsvariant slechts gedeeltelijk via het iWmo-berichtenverkeer en zijn niet alle hulpmiddelen in het iWmo-berichtenverkeer opgenomen. In bijlage 2 is voor alle deelnemende gemeenten aan het vooronderzoek opgenomen van welke uitvoeringsvarianten (inspanningsgericht, outputgericht, taakgericht) zij gebruik maken voor de Wmo.

Ontvangstdatum versus toewijzingsdatum

De onderzoeksperiode voor het vooronderzoek betreft 1 januari 2023 tot en met 31 december 2024. Voor deze jaren worden de unieke aantallen cliënten op basis van het iWmo-berichtenverkeer en de GMSD-bestanden met elkaar vergeleken. Het voor het vooronderzoek ontvangen bestand met berichten op basis van het iWmo-berichtenverkeer bevat echter de berichten op basis van de *ontvangstdatum* van de berichten en niet op *toewijzingsdatum* van de zorg. Mogelijkerwijs zijn hierdoor in het iWmo-berichtenverkeer analysebestand niet alle cliënten in beeld die in de periode 2023-2024 een Wmo-maatwerkvoorziening hebben ontvangen.

Verhuizingen

Verhuizingen van cliënten zijn genoemd als mogelijke verklaring voor de gevonden verschillen tussen de aantallen cliënten op basis van het iWmo-berichtenverkeer en de GMSD. Het is namelijk niet duidelijk of dezelfde peildatum is gehanteerd voor het samenstellen van het bestand met iWmo-berichten en de databestanden voor de reguliere GMSD-uitvraag. Als deze peildata van elkaar verschillen, zou het kunnen dat cliënten zijn verhuisd naar een andere gemeente voor of na deze peildata en daarom niet in het iWmo-berichtenverkeer bestand of de GMSD-bestanden voorkomen bij een bepaalde gemeente. Het CBS heeft dit verder onderzocht, maar verhuizingen lijken geen verklaring voor de gevonden verschillen in het vooronderzoek te zijn.

5. Conclusie

De data die verzameld wordt in het iWmo-berichtenverkeer is in potentie in de toekomst een goede aanvulling en mogelijk vervanger van de dataverzameling zoals het CBS die uitvoert bij alle gemeenten in het kader van de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein. Het zou bovendien voor een lastenverlichting bij de gemeenten zorgen, als het CBS deze gegevens niet meer bij hen zou opvragen.

Dit vooronderzoek heeft echter uitgewezen dat de data op basis van het iWmo-berichtenverkeer over 2023-2024 bij de deelnemende pilotgemeenten nog niet de kwaliteit bezit om direct als een goed alternatief te dienen. De data uit het iWmo-berichtenverkeer zou op dit moment vooral als verrijking van de GMSD gebruikt kunnen worden.

In het huidige vooronderzoek zijn slechts twee verslagjaren bekeken. Als we de berichten uit het iWmo-berichtenverkeer over een langere periode naast de GMSD leggen, kunnen we meer zeggen over trends in beide registraties en zo de mogelijkheden die gebruik van het iWmo-berichtenverkeer biedt voor statistisch onderzoek beter verkennen.

De belangrijkste knelpunten waarom het iWmo-berichtenverkeer op dit moment niet als alternatief voor de gegevensvraag voor de GMSD kan dienen, zijn:

- Het (deels) ontbreken van berichten over maatwerkvoorzieningen in de categorie 'Hulpmiddelen en diensten'.
- Een deel van de zorgtrajecten wordt om diverse redenen administratief afgehandeld buiten het iWmo-berichtenverkeer (zorg ingekocht via het PGB, zorg verleend door wijkteams, zorg geboden vanuit de taakgerichte uitvoeringsvariant).
- Administratieve vertraging in het iWmo-berichtenverkeer. Uit de gesprekken met gemeenten kwam naar voren dat, mocht de Verzamelwet gegevensverwerking VWS III in werking komen, de uitvraag van gegevens idealiter aan het einde van het eerste kwartaal en aan het einde van het derde kwartaal moet plaatsvinden.
- De mogelijkheid om alle berichten te ontvangen over zorg die in een verslagperiode geleverd is. Idealiter zijn dit ook berichten op basis van de toewijzingsdatum van de zorg (dus vindt de zorg plaats in de verslagperiode) en niet alleen berichten op basis van de ontvangstdatum van de berichten. In dit laatste geval bestaat namelijk de kans dat niet alle geleverde maatwerkvoorzieningen in beeld zijn en cliënten ontbreken.

Er is nader onderzoek bij gemeenten en hun softwareleveranciers nodig om te achterhalen wat mogelijk oplossingsrichtingen zijn vanuit het iWmo-berichtenverkeer om een zo betrouwbaar mogelijk beeld te krijgen van de daadwerkelijk geleverde Wmo-maatwerkvoorzieningen in een verslagperiode.

Voor een aantal gemeenten lagen aantallen iets hoger dan in de GMSD. Daarom kan het iWmo-berichtenverkeer wel een bruikbare aanvulling zijn op de GMSD.

Op een aantal van de bovengenoemde knelpunten zijn of worden al stappen gezet die tot verbetering leiden van de bruikbaarheid van iWmo-berichten voor het maken van statistische uitkomsten. Zo wordt door gemeenten gewerkt aan het aantal en de kwaliteit van de berichten in het iWmo-berichtenverkeer. Een aantal van de deelnemende gemeenten geeft aan dat zij in de nabije toekomst wel (nieuwe) verstrekkingen van hulpmiddelen en diensten in het iWmo-berichtenverkeer gaan opnemen. Eén pilotgemeente is hier reeds mee gestart vanaf 1 januari 2025. Hierdoor heeft het gebruik van het iWmo-berichtenverkeer voor statistisch onderzoek in de

toekomst meer potentie. Wel is het zo dat dit per gemeente verschilt en mede afhankelijk is van contracten die gemeenten hebben met zorgaanbieders en wanneer deze contracten aflopen.

Bijlagen

Bijlage 1 iWmo standaarden

Categoriecode	Type maatwerkvoorziening
Hulp bij het huishouden	
0001	Hulp bij het huishouden
Ondersteuning thuis	
0002	Begeleiding
0003	Persoonlijke verzorging
0004	Kortdurend verblijf
0006	Overige ondersteuning gericht op het individu of huishouden/gezin
0007	Dagbesteding
0009	Overige groepsgerichte ondersteuning
Hulpmiddelen en diensten	
0005	Woondiensten
0008	Vervoersdiensten
0011	Rolstoelen
0012	Vervoervoorzieningen
0013	Woonvoorzieningen
0014	Overige hulpmiddelen
Verblijf en opvang	
0015	Beschermd wonen
0016	Opvang
0017	Spoedopvang
0018	Overige beschermd wonen en opvang
Overig	
0088	Generieke toewijzing
0010	Overige maatwerkarrangementen

Bron: <https://www.istandaarden.nl/iwmo/releases/release-iwmo-3.1>

Bijlage 2 Overzicht van de deelnemende pilotgemeenten

Gemeente	Uitvoeringsvariant	Centrumgemeente	Gemeentegrootte (aantal inwoners)
Apeldoorn	Inspanningsgericht	Ja	150.000 – 250.000
Katwijk	Inspanningsgericht en outputgericht	Nee	50.000 – 100.000
Boxtel	Inspanningsgericht en outputgericht	Nee	20.000 – 50.000
Sint-Michielsgestel	Inspanningsgericht en outputgericht	Nee	20.000 – 50.000
Waalwijk	Inspanningsgericht	Nee	50.000 – 100.000
Voerendaal	Outputgericht	Nee	10.000 – 20.000
Súdwest-Fryslân	Inspanningsgericht en outputgericht	Nee	50.000 – 100.000
Westerkwartier	Inspanningsgericht en taakgericht	Nee	50.000 – 100.000

Bijlage 3 Beperkingen iWmo-berichtenverkeer

Uit het CPB- onderzoek kwamen de volgende beperkingen:

- Data is vanaf 2019 beschikbaar: het aanvullen van de GMSD-data met data uit het iWmo-berichtenverkeer voor eerdere jaren is niet mogelijk.
- Facturen/declaraties worden met vertraging ingediend: dit zou in theorie kunnen betekenen dat wanneer het CBS de cijfers definitief maakt in december, de data uit het iWmo-berichtenverkeer nog niet compleet is voor de verslagperiode.
- Gegevensdefinities zijn niet volledig uniform.
- Activiteiten van wijkteams lopen buiten het berichtenverkeer om.
- Niet alle hulpmiddelen lopen via het iWmo-berichtenverkeer: het is bekend dat de toewijzing en declaratie van hulpmiddelen, zoals woningaanpassingen, trapliften en scootmobielen, niet altijd via het iWmo-berichtenverkeer verloopt. Dit heeft o.a. te maken met dat zorg en ondersteuning in de Wmo van btw is vrijgesteld en bij de levering van hulpmiddelen men te maken heeft met verschillende btw-tarieven (hoog en laag).
- De taakgerichte uitvoeringsvariant loopt gedeeltelijk via het iWmo-berichtenverkeer: dit is afhankelijk op welk niveau de gemeente inzicht in uitgaven vereist.
- In het iWmo-berichtenverkeer is geen informatie bekend over het persoonsgebonden budget (PGB): het bevat alleen informatie over Zorg in Natura (ZiN).

Bron: Kwaliteitsplan CPB-data (<https://vng.nl/sites/default/files/2023-03/kwaliteitsplan-cpb-data-def.pdf>)

Bijlage 4 Overzicht iWmo-berichtenverkeer

Bericht	Titel	Verstuurd door
Wmo301	Toewijzing ondersteuning	Gemeente
Wmo302	Retourbericht toewijzing ondersteuning	Zorgaanbieder
Wmo305	Aanvang ondersteuning	Zorgaanbieder
Wmo306	Retourbericht aanvang ondersteuning	Gemeente
Wmo307	Einde ondersteuning	Zorgaanbieder
Wmo308	Retourbericht einde ondersteuning	Gemeente
Wmo315	Verzoek om toewijzing ondersteuning	Zorgaanbieder
Wmo316	Retourbericht verzoek om toewijzing ondersteuning	Gemeente
Wmo317	Verzoek om wijziging ondersteuning	Zorgaanbieder
Wmo318	Retourbericht verzoek om wijziging ondersteuning	Gemeente
Wmo319	Antwoordbericht	Gemeente
Wmo320	Retourbericht antwoordbericht	Zorgaanbieder
Wmo323	Declaratiebericht	Zorgaanbieder
Wmo325	Declaratie-antwoord	Gemeente

Bron: Bureau InformatieDiensten Nederland (BIDN, voorheen Inlichtingenbureau)